

skicklighet, då t. ex. allmänna politiska förhållanden, en allmän penningkris eller något sådant kan åstadkomma en affärsmans ruin, så kan åtminstone jag icke undertrycka den tanken, att han borde vara berättigad att fordra, det hans kreditorer, hvilka jemte honom gjort spekulationen, också skulle deltaga i förlusten, så att icke han ensam skulle göras ansvarig dervid.

Frånvaron af alla sådana leutererande omständigheter måste verka derhän, att hvarje affärsman, som vill dölja sin affärsställning, gör det till det yttersta, emedan han icke ser något hopp för sig. Han gör
10 cession sjelfmant först när han ingenting har och hans borgenärer hafva sålunda ingenting vunnit. Förhållandet har också nu varit det att cessionsförmön blifvit beviljad blott sällan och man ser derföre konkurser, der det finnes 5 % till utdelning, om det är väl, men ofta också sådana, der ingen utdelning kan vara att hoppas. Det är möjligt att en och annan prioriterad fordringsegare tager allt och de som icke äro prioriterade få ingenting. Jag tror att följden af denna lag skulle blifva densamma och att icke ens domstolen då mera har rättighet att pröfva deri. Men såsom sagdt anser jag mig ändock våga, utan att väcka något
20 förslag, öfverlemnna till ridderskapets och adelns godtfinnande hvad afseende en sådan betraktelse kunde förtjena.

80 YTTRANDEN VID LANTDAGEN 23.V 1867

Protokoll fördt hos högl. ridderskapet och adeln

Herr Snellman: Till de skäl, friherre von Troil anført för stadgandets bibehållande, ber jag få tillägga att, då man tillerkänt handlandes
30 räkning och handelsbok vissa företräden, är det önskligt åtminstone att en handlande, om han också låter en annan verkställa sina räkningar, sjelf må kunna veta hvad i dem står. Jag är öfvertygad att, om detta stadgande tages bort, kommer det äfven i städerna att finnas handlande, som icke ens kunna läsa.

Herr Snellman: Dessutom framgår af det utaf herr Linder framförda skälet, såvidt jag förstår, att det är önskligt att en handlande må kunna skriva och att han icke må stjäla, men talaren har ingenting emot att sådana personer blifva handlande, som stjäla.

Herr Snellman: Jag skulle tro att man kan förena sig i hvad
40 propositionen innehåller, som utskottet också i hufvudsak gillar, att intyg om yrkesskicklighet böra presteras såvidt möjligt är. Om man också icke principenligt anser ett sådant intyg vara erforderligt, är det dock skäl att göra alla sådana öfvergångar med någon försigtighet. Man har erfarit i länder, der också försigtighet så mycket som möjligt blifvit iakttagen, att vid första inträdandet af näringsfriheten en så stor massa af menniskor har tillströmmat för att drifva yrken på egen hand, att konkurrensen genast har nedtryckt en större del af dem och bragt å färde mångas ruin så att konkursernas antal betydligt de första åren har stigit. Det vore skäl att, då i vårt land nu en så betydlig öfvergång göres från en så ringa näringsfrihet, som för närvarande finnes, till en
50 så stor, som enligt propositionen komme att inträda, att iakttaga försigtighet, att således till en början litet mota tillströmmandet till de särskilda yrkena genom att fordra skicklighetsbevis. Det torde redan vara ett tillräckligt skäl för propositionens antagande. Allt är icke gjordt på en dag; man kan i framtiden, då man anser lämpligt, borttaga stadgandet.

Herr Snellman: Jag förenar mig med den talare, som yttrade sig till förmon för den af borgmästaren Bronikowskij bifogade reservationens godkännande angående första momentet, d. v. s. den åsigt, som anser redaktionen i nådiga propositionen ega företräde för utskottets betänkande. Det har iakttagits redan härförinnan, att tillstånd till landthandel har medgifvits blott på visst afstånd från staden. Orsaken dertill har varit den, att handlande i stad betalar en mängd onera till kronan direkte, eller indirekte genom att i staden underhålla domstolar, polis m. m., hvilka utskylder en landthandlande icke har att erlægga och än mindre kommer att erlægga, i händelse den befrielse från de afgifter landthandlande nu betala, som utskottet åsyftat, skulle inträda. Det är visserligen något helt och hållet godtyckligt att man statuerar en slags frimil, en half mil utom stadens område, ty man kunde taga en verst eller en mil lika så gerna som en half mil; det måste alltid blifva tillfälligt och godtyckligt huru långt afstående bestämmes, men mening- en är att stadgandet icke skulle eluderas, att icke den, som inom stadens rå bosätter sig, och således vore skyldig att deltaga i alla utskylder med stadens öfriga innevånare, skulle vara fritagen från dessa utskylders utgörande blott genom att flytta en aln utöfver rån på landet. Jag anser derföre föreskrifterna i propositionen vara i detta afseende fullkomligt väl motiverade. Om redaktionen i utskottets betänkande antages, kommer man till ännu större svårigheter, ty det säges der »en half mil från stadens linier.» icke »från stadens rå.»

Såvidt jag rätt förstått utskottets mening, så skulle således handtverkare få bosätta sig på stadens område, som icke skulle deltaga i stadens utskylder. Det skulle inträda samma förhållande, som vi sett här i Helsingfors, att en theater, som icke skulle få uppbyggas inom staden, blef bygd genast på andra sidan om stadens linier.

Herr Snellman: Skilnaden emellan propositionen och utskottets betänkande är, såvidt jag förstår, att enligt nådiga propositionen ingen på stadens eget område får idka handel och handtverk, utan att deltaga i stadens onera, och utan att hafva burskap. På det att detta icke må eluderas och någon bosätta sig genast invid stadens rå, är det i propositionen tillagdt att på en half mil från stadens rå ingen finge bosätta sig och idka handel och handtverk, utan att hafva burskap; det är propositionen. Utskottets betänkande åter säger att på stadens område får handel och handtverk idkas utan burskap; endast i händelse man bosätter sig inom en half mil från stadens linier, skall man hafva burskap. Så förstår jag utskottets betänkande, ty det heter: »hvar man, som i stad, å stadens egoområde eller på landet inom en half mil från stadens linier» o. s. v. Det har blifvit anmärkt som en brist i propositionen, att der icke definieras hvad man förstår med fabrik och med handtverk. Det är dock svårt att uppställa någon sådan definition, utan måste man öfverlemna det till vederbörande myndigheters bepröfvande. Kanske kunde man säga att manufaktur, som erfordrar hus och bygnader speciellt för dess bedrifvande och fasta maskiner, kunde räknas till fabrik och sådan manufaktur, som är flyttbar från ort till ort, skulle anses för handtverk; men om en sådan lokution är lämplig att såsom norm antagas, synes tvifvelaktigt.

Herr Snellman: Jag ber först få anmärka att här icke nu är fråga om rättighet att drifva yrken hvarken i stad eller på landet, utan frågan är blott om skyldigheten att söka burskap för den, som vill drifva något yrke, d. v. s. skyldighet att deltaga i stadens utskylder. För resten är den senast afgifna förklaringen ingen förklaring alls, ty det är och blir skilnaden emellan propositionen och utskottets betänkande, om jag

förstår svenska, att enligt propositionen måste hvar och en, som på stadens område bosätter sig för att drifva handel och handverk, erlægga stadens onera; enligt betänkandet kan man på stadens område drifva handverk utan att betala, endast man bosätter sig på tillbörligt afstånd från stadens linier, ty det heter uttryckligen i betänkandet, såsom jag redan haft äran recitera: »hvar man, som i stad, på stadens egoområde eller på landet inom en half mil från stadens linier (d. v. s. der stadens gator sluta) vill drifva handel o. s. v., skall hafva burskap;» således på stadens egoområde eller på landet får man nedsätta sig och drifva någon näring utan att utgöra några utskylder till staden, endast man bosätter sig utom 5 verst från stadens linier. Skulle utskottets mening varit att orden »inom en half mil från stadens linier» skulle hänföra sig endast till orden »eller på landet,» anser jag att det hade bort heta: »hvar man, som i stad och på stadens område, eller på landet inom en half mil,» etc.

Herr Snellman: Det kan visserligen hafva sin sanning, hvad utskottet i sitt betänkande yttrat om den näringsafgift till kronan, som är handlande på landet pålagd, men jag fruktar att om landets ständer antaga utskottets förslag till redaktion af § och för sin del stadga att näringsafgiften kommer att upphöra, det icke skall blifva möjligt att bringa författningen i detta ämne till verkställighet på längre tid, ty man må säga hvad man vill om skatten, den existerar, har hvarje år stigit och utgör nu redan det betydliga beloppet af 60 000 mark. Under förhållanden som de närvarande kan en sådan inkomst icke lätt bortkastas och ifall H. Majestät finner det omöjligt att umbära skatten, kunde det förhållandet inträffa att författningen icke kan träda så snart i verkställighet som man önskar. Jag skulle därför föreslå att ridderskapet och adeln skulle låta denna bestämning utgå ur § och förflytta hvad man anser önskligt och rätt i detta afseende, till motiverna eller ingressen till ständernas svar på H. K. M. nådiga proposition.

Herr Snellman: Det kan visserligen hafva sin sanning, hvad utskottet i sitt betänkande yttrar om den näringsafgift till kronan, som är handlande på landet pålagd, men jag fruktar att om landets ständer antaga utskottets förslag till redaktion af § och för sin del stadga att näringsafgiften kommer att upphöra, det icke skall blifva möjligt att bringa författningen i detta ämne till verkställighet på längre tid, ty man må säga hvad man vill om skatten, den existerar, har hvarje år stigit och utgör nu redan det betydliga beloppet af 60 000 mark. Under förhållanden som de närvarande kan en sådan inkomst icke lätt bortkastas och ifall H. Majestät finner det omöjligt att umbära skatten, kunde det förhållandet inträffa att författningen icke kan träda så snart i verkställighet som man önskar. Jag skulle därför föreslå att ridderskapet och adeln skulle låta denna bestämning utgå ur § och förflytta hvad man anser önskligt och rätt i detta afseende, till motiverna eller ingressen till ständernas svar på H. K. M. nådiga proposition.

Herr Snellman: Jag kan visst icke för ögonblicket påminna mig hvad i kejsarl. senaten i ämnet uttalats; jag skulle dock föga tro att någon uttalat sig för att genast borttaga skatten, utan endast att det vore önskligt att den skulle efterhand borttagas, och det kunde hafva sina såväl theoretiska som praktiska skäl, men svårigheten att genast aflyfta skatten är mycket stor.

Herr Snellman: Jag skulle tro att de tidigare författningarne i ämnet angående exporträttighet hafva tillkommit just därför att näringsfrihet icke funnits; numera sedan den finnes, synes det vara obehöfligt att bibehålla sådana undantagsstadganden, emedan handlande kunna

bosätta sig hvar som helst, och det icke är skilnad emellan den ena handlandens rätt och den andras, utan alla kunna sköta export; således, den som vill exportera icke blott egna utan äfven andras tillverkningar, kan mycket lätt förskaffa sig handelsrättighet och drifva export enligt förslaget om näringsfrihet; men pålägger man dem, för hvilka det är lagligt att sköta export från stad men icke från landet, en beskattning till staden, hvilande på taxering, således på stadshandlandens och borgerskapets godtyckliga bestämningar, tror jag att det är fåfångt att hafva en författning sådan som denna; ty att gifva en frihet, som är underkastad sådan beskattning, vore detsamma som att gifva ingenting. I följd af det tillägg, som utskottet i dess betänkande gjort, att hvar och en är berättigad att exportera äfven andras tillverkningar än egna, kan det blifva en beklaglig konsekvens, att det måste tilläggas att också borgerskapet får beskatta exportörerne, men håller man sig dervid att hvar och en, som icke är handlande, blott får exportera egna produkter, behöfver ett sådant tillägg icke göras. 10

Herr Snellman: I händelse ridderskapet och adeln skulle besluta till någon ändring i denna §, så får jag ödmjukast föreslå att ändringen skulle bestå i tillägg af orden »och korta varor af mindre värde», hvilket är det allmänt uttryck för sådana varor, som i gårdfarihandel företrädesvis begagnas, och hvilkas kringförande möjligen kunde vara af nytta i och för lumpors uppsamlande genom utbyte, emedan det ej lönar mödan att köpa upp dem. Jag anser att dessa ord lämpligen skulle kunna inflickas efter ordet »husslöjd». 20

Herr Snellman: Jag saknar ibland de skäl, hvilka blifvit anförda för propositionens förslag till denna § det viktiga skälet, att barnen genom en tidig sysselsättning i fabrikerna i allmänhet hindras i sin skolgång och att de komma att uppväxa i okunnighet. Man har åberopat Englands exempel. Den okunnighet, som ibland fabriksbefolkningen i England råder och härrör deraf att barnen från tidiga år utan någon undervisning sysselsätts i fabrikerna, har, såsom allmänt känt är, medfört en stor demoralisation bland det landets befolkning. Hvad anmärkningen om kontraktens obehörighet beträffar, så synes mig denna anmärkning redan derigenom vederlagd att, om man går ut från den synpunkten, att inga kontrakter böra göras med personer, som hvarken kunna läsa eller skriva, så är det ungefär detsamma som att åt sådant olyckligt folk ej medgifva några lagliga rättigheter, utan lemna dem till godtycklig behandling. 30

Herr Snellman: Jag får för min del på det enträgnaste påyrka att ej allt stadgande härom måtte uppskjutas, ty det kommer enligt min tanke mindre an på om man tager miste på ett eller ett par år, än om man helt och hållet lemnar barnen utan skydd under ännu några år, då man likväl vet, huru mycken misshandling hittills egt rum. Jag anser derföre att hvarje fall något bör stadgas. 40

81 YTTRANDE VID LANTDAGEN 24.V 1867

Protokoll fördt hos högl. ridderskapet och adeln

Herr Snellman: Jag anser min skyldighet vara att icke endast åhöra diskussionen i ämnet utan också yttra ett ord deri. Då frågan rör en, enligt min tanke, förlorad sak, så kunde det väl anses likgiltigt hvad derom vidare anföres i diskussionen, men jag beklagar att den fråga, som nu föreligger, blifvit väckt i den form den är väckt, emedan det 50